

STANICA „TOKIO“

MARTIN KRUZ SMIT

Prevela
Dragana Brajović

■ Laguna ■

Naslov originala

Martin Cruz Smith
TOKYO STATION

Copyright © Titanic Productions 2002

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Em

Pismo iz Tokija

NA PRAGU RATA JAPAN DELUJE STALOŽENO

Britanci protiv „defetističkog govora“ Amerikanca

Al Dedžordž

Vanredno za dnevnik Kristijan sajans monitor

TOKIO, 5. DECEMBAR - Dok se poslednji pregovori u Vašingtonu, s ciljem sprečavanja rata između Japana i Sjedinjenih Država, privode kraju, prosečan građanin Tokija uživa u neobično prijatnim decembarskim danima. Ovo je mesec uobičajenih priprema za Božić i 1941. ne predstavlja izuzetak. Stanovnici ulepšavaju kuće, obnavljaju punjenje krevetskih prekrivača i postavljaju nove tatamije, slamnate podne prostirke za spavanje koje se mogu naći u svakom japanskom domu. Građani Tokija prilikom susreta ne razgovaraju o stanju u zemlji, već o tome kako da, uprkos ograničenom snabdevanju, nabave pomorandže i jastoge bez kojih proslava Nove godine ne bi bila potpuna. Teško se nabavlja čak i borove grane, budući da je američki embargo na naftu onemogućio civilni kamionski prevoz. Ipak, na ovaj ili onaj način, dovitljivi stanovnici pronalaze rešenja za teškoće prouzrokovane sveopštim nestašicama, od čelika i gume do avionskog goriva. Što se tiče benzina, većina taksija se sada pokreće na drveni ugalj, pomoću peći smeštenih u prtljažnicima. Više nisu tako brzi, ali putnici su se navikli na strpljenje.

U zemlji u kojoj obožavaju cara ne sumnjaju u pregovarački stav Japana: pošteno je pobedio

Kinu i zasluŕuje da mu se embargo ukine. Ameriĉki zahtev da Japan najpre mora povuĉi svoje trupe smatra se licemernim ili pogrešnim, a ministri spoljnih poslova i rata, Kordel Hal i Henri Stimson, neprijateljski nastrojenim. Ipak, Japanci imaju poverenja da ĉe predsednik Franklin Ruzvelt biti razumljiviji. Jedan uliĉni prodavac testenine iz ĉetvrti Ginza dao je svoju ocenu ove zamršene situacije: „Sa svim pregovorima je isto. Rešenje se postiŕe u poslednjem trenutku!“

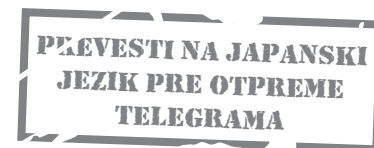
Zapravo, najviše oĉekivani dogaĊaj predstavlja objavljivanje cenzorskog spiska novih holivudskih filmova. Za ameriĉke filmove embargo ne vaŕi, oni pune bioskope, a zvezde kao što su Bet Dejvis i Keri Grant krase naslovne strane ovdašnjih ĉasopisa. Starija pokolenja još cene tradicionalno kabuki pozorište, ali mlaĊarija ljudi za filmovima.

Jedini vidljivi znaci nervoze pokazali su se danas u govoru odrŕanom u klubu *Hrizantema*, sastajalištu tokijske bankarske i industrijske elite. Ameriĉki privrednik Hari Najls izjavio je da Japan ima isto toliko prava da interveniše u Kini kao što je to Amerika ĉinila „kad je slala marince u Meksiko i na Kubu“. Najls je ameriĉki embargo opisao kao teŕnju da se „iznuri radni narod Japana“. Napao je takoĊe i Veliku Britaniju što „polovini sveta pije krv nazivajuĉi to hrišĉanskom duŕnošĉu“.

Prvi sekretar britanske ambasade ser Arnold Biĉam ocenio je da su Najlsove reĉi „u svakom pogledu malodušne. Francuzi i Danci osudili su izdajniĉko delovanje kolaboracionista kao što je Najls. Ozbiljno razmatramo da uputimo prigovor ameriĉkoj ambasadi zbog takvog istupanja njihovih drŕavljana.“ Ameriĉka ambasada je odbila da komentariše, mada je jedan zvaniĉnik

nagovestio da je Najls veĉ duŕe vreme van njene kontrole. ŕeleĉi da ostane anonimn, isti zvaniĉnik je izjavio da je to što je klub za svog govornika izabrao Najlsa veoma reĉito. „To je snaŕan nagoveštaj da su Japanci nestrpljivi u pogledu pregovora u Vašingtonu, što je, bojim se, rĊav znak.“

Inaĉe, grad nastavlja da ŕivi uobiĉajeno ŕivahno, spremajuĉi se za predstojeĉe praznike, paleĉi verovatno poneki dodatni insens štapiĉ u ime molitve, ali oĉigledno uveren da neĉe doĉi do konaĉnog raskida prijateljskih odnosa izmeĊu Japana i Sjedinjenih Drŕava.

1922.

1

Klepećući drvenim papučama, pet samuraja je pokušavalo da se prikrade. Na popodnevnom zalazećem suncu oči su im bile užarene poput opala. Ulica je bila obavijena crvenkastom izmaglicom, koja je platnene ulične natpise obojila u ružičasto i rumenilom natopila sivkaste, jednolične drvene kuće i radnje.

Priča je bila tragična, istinita, veoma uzbudljiva. Gospodar Asano, izazvan uvredom bezobzirnog gospodara Kire, izvukao je mač u prisustvu šoguna, a to beše čin kažnjiv smrću. Asanu je odrubljena glava i zaplenjeno imanje, a verne sluge raspuštene i primorane da postanu ronini, lutajući samuraji bez doma i gospodara. Zli gospodar Kira otišao je nekažnjen. Ipak je budno posmatrao samuraje, naročito njihovog zapovednika Oišija, ne bi li primetio i najmanji znak da kuju osvetu. Kada je posle dve godine Kirina pozornost konačno popustila, jedne snežne decembarske noći Oiši okupi četrdeset šest najvernijih ronina, pope se na zidine Kirine palate, poseče stražu i, izvukavši ga iz skrovišta, odrubio Kiri glavu, koju su svi zajedno odneli na grob svog mrtvog gospodara Asana.

Oišija je glumio Džen, najjači i najbrži dečak. Kao zapovednik, na glavi je imao ogromne avijatičarske naočare. Njegov

zamenik Hađime, okruglog lica poput pleha za pitu, umesto zaštitnog oklopa nosio je prošiven prsluk bejzbol hvatača. Tetsu je oko struka obmotao muslinsku tkaninu u stilu dobro obučenog zlikovca. Blizanci Kaga, Taro i Điro, punački dečaci u pletenim džemperima izvučenih žica, behu spremni da ubiju za Džena, samo ako zatraži. Sva petorica nosili su bambusove motke umesto mačeva i bili veoma ozbiljni.

Džen glavom pokaza Hađimeu da pogleda oko kola za skupljanje otpada, Tetsuu da traži iza džakova naslaganih ispred prodavnice pirinča, a blizancima da zapreče prolaz ka bočnim sokacima prema javnim kućama i krčmama. Prostitutke su ih posmatrale s rešetkastih prozora. Bio je letnji dan, vrhunac poslepodnevne jare, bez oblačka i mušterija na vidiku. Samo zapuštenost. Bedne gradske kućice zbijene poput stotine brodskih olupina, koje su nošene olujom odlutale iz zaliva i nasukale se duž obala reka, kanala i prljavih jaraka. Tu i tamo mogao se opaziti poneki blesak pozlaćenih svetišta, dok se između prostrtog rublja svuda unaokolo vrmala dečurlija poput pacova na brodu.

„Kiro!“ povika Džen. „Gospodaru Kiro, znamo da si tu!“

Jedna prostitutka lica belog poput kreča šapatom skrenu Dženovu pažnju i kroz rešetke mu glavom pokaza na gomilu praznih buradi za sake na kraju prolaza. Džen im priđe široko raširenih nogu, držeći bambusovu motku obema rukama visoko iznad glave. Zatim zamahnu po buradima i ona odjeknuše poput bubnjeva. Drugim udarcem ih odgurnu i ona se otkotrljaše otkrivajući Harija, koji se vrpeljio dok mu je iz uha curila krv.

U tom trenutku Tetsu ga zaskoči. Pridružiše mu se i blizanci, sve dok Hari ne izvuče svoju motku i odbi napad. Na sebi je imao dva vunena džempera, kratke pantalone i patike. Mogao je podneti nekoliko udaraca.

„Predaj se, predaj se“, povika Tetsu, skupljajući hrabrost i obasipajući Harija kišom udaraca, koje je ovaj bez teškoća odbi-

jao. Tada Džen zamahnu motkom kao bejzbol palicom, udari Harija po nozi i on pade na kolena. U istom trenu blizanci se ustremiše na njega mačujući se, ali Hari dohvati jedno bure, hitnu ga na njihove glave i pobeže pored Tetsua.

„*Gaiđin!*“, povika Hađime. „*Gaiđin* beži!“

Ovo se uvek događalo. Niko nije želeo da bude zli gospodar Kira. Ipak, Hari je morao, jer je bio *gaiđin*, stranac. Čim bi se malo ozbiljnije zaigrali, sama činjenica da je *gaiđin* bila je dovoljna da pošu u divlju poteru za njim. Kosa mu je bila kratko podšišana poput njihove, išao je u školu zajedno s njima, oblačio se i ponašao isto kao i oni. Ali to nije bilo važno.

Nešto niže niz ulicu, okupivši malu decu, jedan pripovedač u prljavoj jakni prikazivao je priču* o Zlatnom šišmišu, poborniku pravde, neobičnom junaku u belom trikou i grimiznoj pelerini, sa maskom ljudske lobanje. Hari se uvuče između ove male grupe i kolica prodavca sladoleda od pomorandže.

„Otišlo je iza kola“, reče Hađime. *Gaiđin* je uvek bio „to“.

Hari se šunjao oko rasklimatanih kola za skupljanje otpada, između nogu starog konja i džakova nagomilanih ispred prodavnice pirinča, zastajući tek toliko da Tetsua udari u cevanicu. Blizanci nisu bili brzi ali su slušali zapovesti, a Džen im je naredio da zapreče ulaz u galeriju zvanu *Muzej neobičnosti*.

Hađime hitnu svoju motku poput koplja i pogodi Harija u leđa. Hari posrnu osetivši topao, vlažan trag krvi pod odećom.

„Predaj se, predaj se!“ Tetsu je skakutao na jednoj nozi. Muslinski pojas počeo je da mu se odmotava od silne jurnjave.

„Imam ga!“ Hvatajući ga za nogu, Hađime obori Harija. Hari se otkotrlja po zemlji i kroz otvorena vrata upade u taman, memljiv bar. Pijući pivo, barmen najpre odmeri svoju čizmu, a zatim šutnu Harija nazad.

Ova akcija odvukla je blizance od vrata *Muzeja neobičnosti* i Hari pojuri ka njima. To je zapravo bila prostorija prigušenih

* Tradicionalan način zabave za decu u Japanu. Ulični pripovedač priča priču ilustrujući je nizom uzastopnih slika. (Prim. prev.)

svetala, sa sirenama – čudnim stvorenjima od papir-mašea nataknutim na telo ribe i „egzotičnim aktovima“ od gipsa. Hari se okrenu leđima prema stepenicama pored ulaza u galeriju, gde mu je uzak prostor omogućavao da se suočava samo sa po jednim neprijateljem. Blizanci se uguraše unutra padajući jedan preko drugog u pokušajima da ga dohvate. Zatim Džen zauze njihovo mesto. Avijatičarske naočare natučene na oči govorile su da je veoma ozbiljan. Hari dobi žestok udarac u stomak, pa još jedan u koleno. On uzvрати jednim kratkim karate udarcem po Dženovom ramenu. Ipak, znao je da svakim korakom polako gubi prednost, a stepenice su se završavale na drugom spratu ispred vrata na kojima je pisalo ZABRANJEN ULAZ. VRATA SU UVEK ZAKLJUČANA.

Osećao je da mu niz vrat curi krv i sliva se pod džemper. Narednik Sato, njihov jednoruki instruktor vojne veštine u školi, podučavao je dečake borbi s bambusovim palicama. Odevene u meke, postavljene prsluke, sa šlemovima od trske, isterivao bi ih na igralište za bejzbol kako bi uvežbavali napad i odbranu. Džen je bio odličan u napadima, a Hari, budući da je kao jedini *gaiđin* u školi uvek biran za metu, veoma vešt u samoodbrani.

Hađime još jednom hitnu koplje. Njegov vrh očesa Harija po glavi, udari o vrata i odbi se. Džen jednim udarcem slomi Harijevu palicu i udari ga po ramenu tako jako da mu ruka utrne. Pritisnut uz vrata, Hari pokuša da se odbrani polovinom svoje palice, ali udarci su pljuštali sve brže, dok je Džen ponavljao: „Predaj se! Predaj se!“

Nekim čudom, vrata se otvoriše. Hari se preturi unazad preko gomile cipela i nađe se na trščanoj prostirci gledajući naviše u suvonjavog čoveka u crnom odelu, s francuskom beretkom na glavi, i grupu žena poređanih ukrug, u kratkim satenskim suknjama, s kartonskim krunama na glavama. Iznenadeno su ga posmatrali pustivši da im cigarete vise sa usana. Prostorija je

bila preplavljena dimom prožetim mirisima pudera, zapaljenih spirala protiv komaraca i parfema oznojenih horistkinja.

Čovek je među prstima držao crveno-plavo-crnu muštiklu. On ukloni jednu stolicu kako bi izbrojao dečake. Okupljeni na vrhu stepenica, stajali su Džen, Hađime, Tetsu i blizanci Kaga. „Hej, šta to radite? Pokušavate da ga ubijete? Pet na jednog? Zar je to poštena borba?“

„Samo se igramo“, odgovori Džen.

„Jadnik, obliven je krvlju.“ Jedna žena kleknu kako bi Hariju podigla glavu i obrisala mu lice vlažnom maramicom. On opazi da su joj obrve iscrtane u obliku savršениh polumeseца.

„On čak i nije Japanac“, reče Hađime preko Dženovog ramena.

Žena je bila toliko iznenađena da se Hari uplašio da će mu ispustiti glavu kao što bi odbacila kakvog pauka. „Vidi ti to, u pravu je.“

„To je sin misionara“, objasni druga žena. „Uvek trči ulicom sa svojom družinom.“

Tada se pojavi i jedan čovek sa slamnatim šeširom na glavi. „Pa“, nasmeja se, „izgleda da se družina okrenula protiv njega.“

„Samo se igramo“, reče Hari.

„On ih još brani?“, iznenadi se čovek s beretkom. „To se zove vernost.“

„Govori li japanski?“ Jedan od njih pride kako bi pažljivije osmotrio Harija.

„Pomalo“, reče Džen.

Umeša se žena s maramicom: „Pa, vaša žrtva ne može nastaviti dok ne prestane da krvari.“

Harija su pekly rane na glavi, ali nije mu bilo mrsko da se odmara među nežnim rukama horistkinje polukružnih obrva, golih ramena i bele puti, s papirnom krunom na glavi, ili pak da mu druga skida cipele kao da je časno ranjen vojnik povučen s bojišta. Osmatrao je usku sobu prepunu ogledala, paravana, svetlucavih kostima na vešalicama, sa zidovima oblepljenim

fotografijama filmskih zvezda. Podne prostirke bile su prekrivene ljuskama kikirikija, korama pomorandži, papirićima sa ispisanim sudbinama i opuścima.

„Ahil ostaje ovde.“ Kao da je čitao Harijeve misli, čovek s beretkom se nasmeja. „Ostali mogu da se gube. Ovo je pozorište. Zar ne vidite da ste u ženskoj garderobi? Ovo su privatne odaje.“

„Ali vi ste ipak ovde“, reče Džen.

„To je drugo“, reče čovek u slamnatom šeširu. „On je umetnik, a ja upravnik. Hajde, gubite se.“

„Čekaćemo napolju“, zapreti im Hađime. Stojeći niže na stepenicama, blizanci preteći zaklepetase palicama.

Hari pogleda u ženu s maramicom. „Kako se zovete?“

„Oharu.“

„Oharu, može li ostati i moj prijatelj?“, Hari pokaza na Džena.

„Ti ga zoveš prijateljem?“, upita Oharu.

„Vidite, to je japanski duh, mi ga nazivamo duhom Jamatoa“,* reče umetnik. „Ostati veran do poslednjeg daha i bezumnog kraja.“

„Ali on nije Japanac“, reče upravnik.

„Japanac je onaj ko se tako ponaša.“ Umetnik se nasmeja otkrivajući požutele zube.

„Može li on ostati?“, upita Hari.

Oharu slegnu ramenima. „Dobro. Može te pričekati i odvesti kući. Ali samo on, niko drugi.“

„Ostavi ga“, šapnu Hađime Dženu na uho. „Pokupićemo ga kasnije.“

Stojeći na pragu, Džen je oklevao. Zatim skide naočare kao da prvi put vidi žene među mnoštvom mekih jastuka i ogledala, cigarete vestminster sa zlatnim prstenom oko filtera, marami-

* Jamato je pleme koje je verovatno došlo sa prostora današnje Koreje. Od njih su Japanci nasledili jezik, pa je to i stari naziv za Japan i japanski narod. Duh Jamatoa podrazumeva hrabar, odvažan i nesalomiv duh japanskog naroda. (Prim. prev.)

ce i jastučiće za nanošenje pudera i podrugljive muškarce koji se klata u naslonjačima obavijeni plavičastim dimom cigareta i zapaljenih spirala protiv komaraca. On se osvrnu na dečake, pruži svoju palicu Hađimeu, skide drvene papuče i, ušavši unutra, zatvori vrata za sobom.

„Kako si naučio japanski jezik?“, upita umetnik Harija.

„Idem u školu.“

„Japansku školu?“

„Da.“

„I svakog dana se klanjaš carevoj slici?“

„Da.“

„Izvanredno. Gde su ti roditelji?“

„Oni su misionari, putuju.“

„Spasavaju japanske duše?“

„Pretpostavljam.“

„Neobično. Pa, pošteno. Pokušaćemo da učinimo nešto i za tvoju dušu dok si ovde.“

Hari je kratko bio u centru pažnje. U kabareu se prikazivalo i po tridesetak šaljivih skečeva i muzičkih numera, a bilo je isto toliko plesača i pevača. Izvođači su često ulazili i izlazili dopuštajući da se s pozornice začuje zvuk orkestra pre no što se vrata ponovo zalupe. Mnoštvo kostima menjalo se na brzinu, od haljine male pastirice Bo Pip* do mornarskih uniformi. Nabori pastiričine široke suknje šuštali su i poskakivali unaokolo dok ju je garderoberka vraćala na mesto. Jedno ogledalo koristile su i po tri-četiri žene. Dok mu je Oharu skidala džempere kako bi mu obrisala krv, Hari je posmatrao jednu plesačicu, ne mnogo stariju od sebe, kako hitro ulazi iza paravana da se na brzinu presvuče u haljinu balerine. U ogledalu iza, mogao ju je videti celu.

Harijevo iskustvo sa ženama bilo je neodređeno, jer mu je majka često odsustvovala praveći društvo ocu misionaru. Budući da je kao dete bio bolešljiv, ostajao je u Tokiju sa dadiljom

* Mala pastirica iz dečje pesmice. (Prim. prev.)

koja se, ne znajući drugačije, prema njemu ophodila kao prema Japancu. Tako je on odrastao u svetu topline, povlađivanja i toplih kupki, kao japanski dečak, pretvarajući se u Amerikanca samo prilikom poseta roditelja. Ipak, bio je još dete i samo je nagađao o našminkanim licima što su s prozora javne kuće nedaleko od njegovog doma piljila u njega. U prostitutkama odevenim u kimono bilo je nečeg drevnog, spokojnog i nedokučivog. Sada je bio okružen sasvim drugim sojem žena. One su bile bezbrižne, razodevene, moderne i pune života, i Hari se za nekoliko minuta zaljubi najpre u Oharu i njene polumesečaste obrve, a zatim i u balerinu. Ako je cena za to bio bol, onda ga može podneti. Sedeći tako, očišćen od krvi, izgledao je malen i mršav, prepun masnica i ogrebotina, a njegove crte lica i tamne oči bile su gotovo kao u Japanca.

Umetnik ponudi Džena i Harija cigaretama.

„Ne bi to smeo da radiš“, reče Oharu. „Oni ne puše.“

„Ne budi smešna, ovo su dečaci iz Tokija, a ne seljaci s tvojih pirinčanih polja. Pored toga, od cigareta nestaje bol.“

„U svakom slučaju, čim *gaiđinu* bude bolje, moraju otići. Moram da radim“, reče upravnik mada je Hari primetio da se nije ni pomerio s mesta. „Ovde je ionako prevelika gužva. I pretoplo je.“

„Do đavola.“ Umetnik poče da se pipa po džepovima jakne. „Sad sam ostao bez cigareta.“

Hari razmisli nakratko. „Koja vam vrsta treba? Mi ih možemo doneti. Ako ste žedni, možemo vam doneti i pivo.“

„Samo ćete pokupiti novac i pobeći“, reče upravnik.

„Može da ode Džen, a ja ću ostati.“

Džen je bio počastvovan ali oprezan. On oštro pogleda Harija kao da želi da ga upita otkad je to on počeo da izdaje naređenja.

„Sledećeg puta“, nastavi Hari, „ići ću ja, a Džen može da ostane.“

U pitanju je bilo prilagođavanje situaciji i Harijevo gledište se u poslednjih desetak minuta menjalo iz časa u čas. Ovde, u garderobi kabarea na drugom spratu, otkrivala mu se jedna nova stvarnost, sa više prilika nego što je ikada mogao da zamisli. Ovo je bilo mnogo bolje od igranja samuraja.

„Za devojke bi bilo dobro ako bi imale nekoga ko bi ih poslusaio i otrčao po piće i cigarete“, reče Oharu. „Umesto muškaraca koji samo sede unaokolo i prigovaraju na račun naših nogu.“

Upravnik se nije dao ubediti. Odvajajući okovratnik od znojavog vrata on podrobnije osmotri Harija. „Je li ti otac zaista misionar?“

„Da.“

„Pa, misionari ne puše i ne piju. Kako ti uopšte znaš kuda da ideš?“

Hari mu je mogao ispričati o svom stricu Orinu, misionaru koji je iz Luisvila dospelo u tokijsku četvrt poznatu po zabavi i potonuo u nemoral poput skakača koji s velike visine padne u vodu. Umesto toga, on upali cigaretu i od dima napravi kolutić. Uzdižući se lagano, kolutić se rasprši ispod ventilatora.

„Besplatno?“ upita upravnik.

„Da.“

„Obojica?“

Hari pogleda Džena. Džen je još oklevao, razdražen što više nema preimućstvo vođe. U tom trenutku se vrata pozornice naglo otvoriše. Bilo je vreme za izmenu čina. Pevačice u pelerinama hitro su se vraćale sa scene, dok su balerine izlazile. Ona koju je Hari ranije primetio nije se čak ni potrudila da ode iza paravana kako bi se skinula do gole kože, obrisala peškirom i ponovo obukla kostim mažoretkinje sa slikom izlazećeg sunca na grudima. Zbog te izmene kostima, Hariju se činilo da ona ima pregršt talenata i više strana ličnosti. I Džen ju je gledao.

„Da“, reče on. „Ja sam uz njega.“

„I trebalo bi da budeš. Pogledaj ga, pre minut zamalo da izgubi glavu, a sad sedi u Oharinom krilu. To je srećan dečak.“

Je li to samo sreća, pitao se Hari. Način na koji je tuča rezrešena, spoticanje na stepenicama dok se nisu obreli u stražnjim prostorijama pozorišta, susret sa Oharu i umetnikom, njegov i Dženov preobražaj od tobožnjih samuraja do svetskih ljudi, sve je to ličilo na san. Činilo mu se da je kročio iza ogledala i s njegove druge strane video neznatno izmenjenu ali jasniju stvarnost.

Ništa drugo se, inače, nije promenilo. Sledećeg dana on i Džen opet su išli u školu. Po podne su marširali do igrališta za bejzbol i, kao i obično, uvežbavali borbu s palicama uz narednika Satoa. Hari je obukao svoj punjeni prsluk i na glavu stavio šlem od trske, tako da su jedan za drugim Điro, Taro, Tetsu i Hađime mogli nastaviti da ga mlate. Džen ga je oborio na tlo okrutnije nego ikad.

Na kraju vežbanja, narednik ih je upitao šta žele da rade kad porastu. Svi do jednog povikali su: „Da damo život za cara!“

Niko nije vikao vatrenije od Harija.

1941.